

Preganjeni in zamolčani olimpijec

Damjan Nerad, foto: osebni arhiv Milana Stepišnika

Druga svetovna vojna in povojni komunistični sistem sta poskrbela za izginotje mnogih znanih osebnosti iz slovenskega družbenega življenja. Med njimi so tudi nekateri športniki, ki so še danes po krivici zamolčani in zato nepoznani.

Ze olimpijonek Leon Štukelj je lahko primer športnika, ki ga je komunistična oblast zaradi njegovega nekomunističnega prepričanja poklicno degradirala. Toda Štukelj je bil po osamosvojitvi na nek način rehabilitiran, medtem ko so mnogi drugi ostali zamolčani. Med njimi je tudi Milan Stepišnik.

Uspešni samouk in kemik V času priprav na poletne olimpijske igre v Londonu je medijska pozornost usmerjena tudi k našim nekdanim olimpijskim tekmovalcem. Če se z veseljem spominjamo vrhunskih dosežkov naših športnikov v preteklosti, potem ne moremo mimo metalca kladiwa Milana Stepišnika, ki je na olimpijskih igrah v Berlinu leta 1936 sicer izpadel že v kvalifikacijah, toda za samoukega atleta je bila že uvrstitev v olimpijsko ekipo lep uspeh.

Milan Stepišnik se je rodil 11. oktobra 1910 v Ljubljani. Svojo športno pot je začel v ljubljanskem telovadnem društvu Sokol na Taboru, kjer se je seznanil z gimnastiko, s plavanjem in kmalu tudi z atletiko. Kasneje se je vključil v SK Ilirijo in se povsem posvetil metu kladiwa. Treniral je sam – brez trenerja – in se leta 1933 pri 23 letih prvikrat uvrstil v takratno jugoslovansko reprezentanco. Na Balkanskih atletskih igrah v Atenah leta 1933 je že na svojih prvih igrah osvojil srebrno medaljo, že naslednje leto pa je na BAI v Zagrebu zmagal in z metom 48,99 m izenačil jugoslovanski rekord.

Tragični konec kariere Ne glede na velika prizadevanja za uspehe v metu kladiwa je Stepišnik leto kasneje diplomiral in postal inženir kemije, od leta 1933, ko je prvikrat nastopil v jugoslovanski

Milan Stepišnik, kemijski inženir in znani metalec kladiwa, žal ni dočakal olimpijskih iger v Londonu.

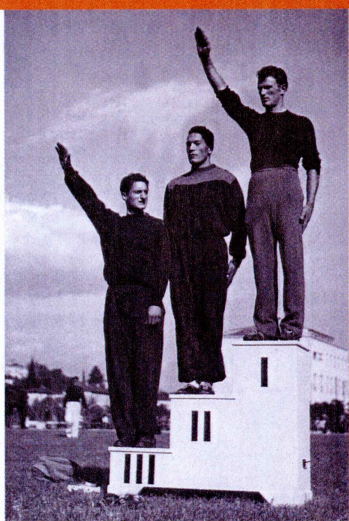
udeležiti olimpijskih iger v Londonu, vendar mu je komunistična oblast to preprečila. Znašel se je na zloglasnih dachauskih procesih, saj je bil obtožen sodelovanja z okupatorjem v koncentracijskem taborišču Dachau in tudi sodelovanja z Angleži. Aprila 1948 je bil na osnovi z mučenji izsiljenega priznanja ob uporabi drog v hrani skupaj z ostalimi taboriščniki obsojen na smrt z ustreleljivo. Eksekucija naj bi bila že maja 1948, obstajajo pa dokumenti, odkriti šele v zadnjem obdobju, da je bil Stepišnik ustrelen več kot dve leti kasneje, in sicer novembra 1950 na prisilnem delu v Kočevskem Rogu. S tem je uspešni športnik zaključil svojo kariero in življenje na najbolj tragičen način – z montiranim sodnim procesom in nazadnje s politično motiviranim umorom.

Veliko trpljenje družine Naš bralec Franc Mikec nam je poslal tudi pričevanja sina pokojnega Stepišnika. »Kmalu po očetovi aretaciji septembra 1947 smo morali bežati iz Slovenske Bistrice. Mama Poldka, mlajša sestra Alenka in jaz, ki sem imel komaj 11 let, smo se morali izseliti iz hiše, ki jo je oče dobil v najem, potem ko je postal direktor tovarne Impol. Odpeljali so nas v Ljubljano in začasno smo se naselili pri prijateljski družini dr. Borisa Kranjca, ki je bil z očetom v Dachauu. Prav tako je bil lažno obtožen sodelovanja z gestapom in kasneje ustrelen. Tudi on je bil kemijski strokovnjak, sodeloval je z očetom v laboratoriju pri raziskavi novega zdravila. Žal pa so se morali tudi Kranjčevi

reprezentanci na Balkanskih atletskih igrah (BAI), pa vse do leta 1940 je osvojil tri zlata (1934, 1939 in 1940), dve srebrni (1933, 1935) in eno bronasto odličje (1937), prav tako pa je bronasto odličje osvojil tudi na prvih povojnih BAI v Tirani leta 1946. Seveda je vmes posegla druga svetovna vojna. Leta 1941 so ga v Slovenski Bistrici aretirali Nemci in ga nameravali pregnati v Srbijo, vendar se je Stepišnik pregonu izognil. Z družino se je

umaknil v Ljubljano, kjer so ga po odhodu Italijanov znova aretirali Nemci in poslali v Dachau. Tam so mu prijatelji kemiki – kot inženirju kemije – preskrbeli delo v laboratoriju. Leta 1944 so ga Nemci kot kemijskega strokovnjaka izpustili iz taborišča in ga poslali v železarno Jesenice, kjer je dočakal konec vojne. Ker je po osvoboditvi nova oblast potrebovala strokovnjake, ga je poslala za direktorja Impola v Slovensko Bistrico. Leta 1948 bi se moral

Stepišnik (v sredini) na mitingu v Italiji 14.9.1941, kamor je moral potovati na zahtevo Italijanov. Iz fotografije se vidi njegov upor; ob igranju italijanske himne stoji sicer mirno, toda ne pozdravlja s fašističnim pozdravom kot ostala dva.

kmalu izseliti in z njimi naša družina. Mama je dobila službo v bolnišnici, kjer je tudi bivala, midva s sestro pa sva morala k znancem v Fužine. Težko nam je bilo. Bili smo izgnanci brez svoje in tudi očetove krivde,« se spominja Milan Stepišnik ml., ki je tudi pojasnil, kako se je tudi sam odločil za met kladiva. »Že v času priprav za prvo večje tekmovanje po vojni (oče je namreč nastopil na Balkanskih igrah leta 1946 v Tirani, kjer je osvojil medaljo, op. ur.) sem večkrat spremljal očeta na vadbo na dvorišču tovarne Impol. Pogoji so bili slabi, zato je vadil le obrate. Kljub temu je bil uspešen in povabili so ga na priprave za olimpijske igre v Londonu. Žal je bilo vse zaman, ker so ga novembra 1947 aretirali in odpeljali v zapore v Ljubljano. Tudi jaz sem poizkušal z očetovim kladivom, toda orodje je bilo pretežko. Kasneje pa sem se v Šiški priključil klubu ŽAK Ljubljana in pričel z vadbo s precej lažjim orodjem. V spomin na očeta sem nadaljeval z vadbo in se uvrstil med boljše metalce kladiva v Sloveniji. Leta 1960 sem bil celo prvak v članski konkurenci z osebnim rekordom 58,26 m. Trener Janez Gabršek, ki je poznal očetovo tragedijo, me je zelo spodbujal, zato sem nadaljeval očetovo tradicijo, sam pa sem ob pomoči družine in prijateljev iskal možnosti za očetovo rehabilitacijo. Na podlagi nekaterih pričevanj iz zaporov in s sojenja sem bil prepričan, da je bil oče obsojen in justificiran – po nedolžnem. Tudi kasnejše raziskave raznih komisij od leta 1968 naprej so pokazale, da so bili dachauski procesi skonstruirani zaradi političnih potreb KPS pred objavo stalinistične resolucije informbiroja, da bi dokazali pravovernost naše takratne partije. Dokazovanje ni bilo uspešno.«

Stepišnikov memorial Milan Stepišnik ml., ki je nedavno

praznoval 76. rojstni dan, se je po očetovi sodni rehabilitaciji leta 1972 in politični rehabilitaciji leta 1986, to je po 10. kongresu ZKS, zavzel še za športno rehabilitacijo, saj so v športnih krogih pozabili predstaviti resnico o očetovi nedolžnosti. Vendar pa je delno uspel že s tem, da so v Slovenski Bistrici uvrstili »Stepišnikov memorial v metu kladiva« v program svojega mednarodnega mitinga, s čimer so obudili spomin na njegovega očeta. V tem memorialu že več let sodeluje tudi naš olimpijski šampion Primož Kozmus, ki nadaljuje slovenske uspehe prav v Stepišnikovi disciplini – v metu kladiva. Vsekakor pa je Stepišnik osebnost, ki je bila predolgo zamolčana in velja za eno od številnih žrtev prejšnjega totalitarnega (in nečloveškega) sistema, še vedno pa ni povsem rehabilitiran. Kot kemijski inženir in direktor tovarne Impol v Slovenski Bistrici je bil namreč pripadnik višjega družbenega razreda oz. inteligence, s tem pa nevaren novemu vodilnemu »delavskemu« razredu, zato je bil prisiljen predčasno končati atletsko kariero. Ni mu bilo usojeno, da bi nastopil na olimpijskih igrah v Londonu, ki bi lahko bile zanj prav tako uspešne kot za srebrnega Ivana Gubijana. Politična odločitev v času pred začetkom obtožb Jugoslavije z resolucijo informbiroja, ko je vladajoča partija v Sloveniji skušala sovjetski in drugim partijam dokazovati »pravilno linijo« v borbi proti razrednim sovražnikom, je pač naredila svoje in tako med drugim uničila še eno znano ime v svetu slovenskega športa. **D**